

Benchmarking elemzés a statisztikai adatok tükrében 2021.

Készítette: Buzai Csaba könyvtárigazgató
Orosháza, 2023. október 25.

1. Bevezetés

A benchmarking egy olyan teljesítménymérési módszer, ami egy állandó viszonyítási ponthoz hasonlítja az eredményeket. Lényege, hogy egy cég (esetünkben a könyvtár) az adott területen legsikeresebb vállalathoz (könyvtárhoz) hasonlítja saját teljesítményét és a kapott eredmények alapján folyamatosan igyekszik javítani versenyképességét. A mostani összehasonlításban olyan települési könyvtárak adatait gyűjtöttük le a Könyvtári Intézet adatbázisából¹, melyek hasonló lakosságszámmal rendelkeznek, mint az orosházi könyvtár.

Az összehasonlításban megvizsgált könyvtárak:

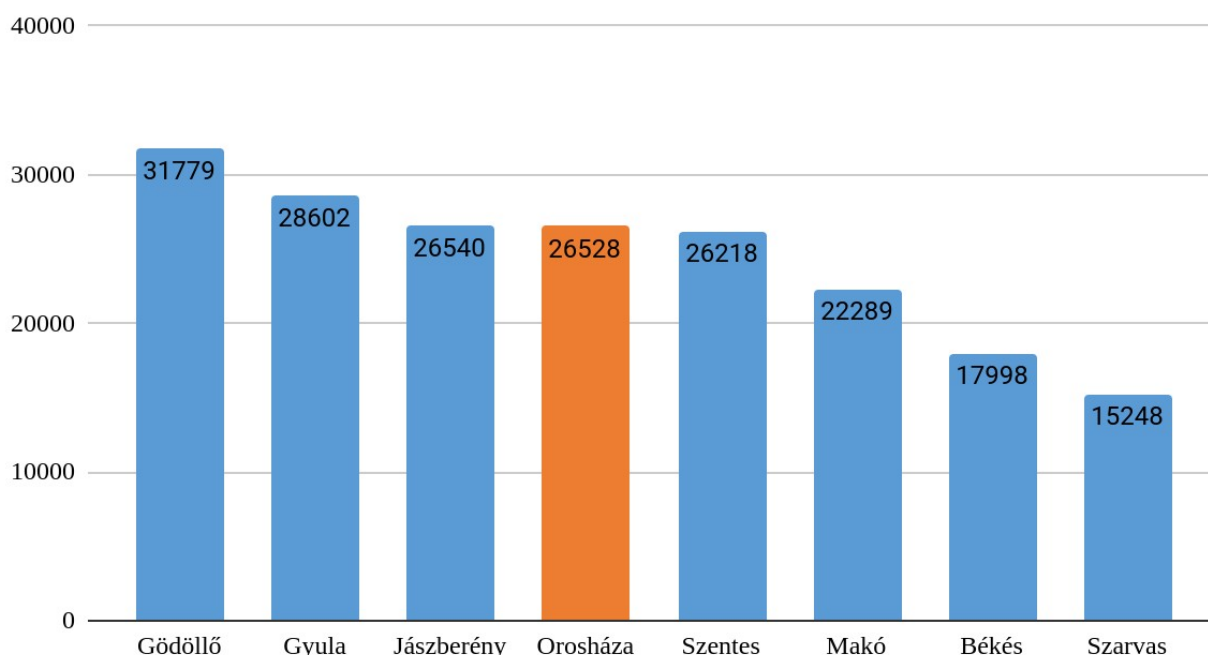
1. Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ, Gödöllő
2. Mogyoróssy János Városi Könyvtár, Gyula
3. Jászkerület Nonprofit Kft. Városi Könyvtár, Jászberény
4. Justh Zsigmond Városi Könyvtár, Orosháza
5. Szentés Városi Könyvtár, Szentés
6. József Attila Városi Könyvtár, Makó
7. Békés Városi Püski Sándor Könyvtár, Békés
8. Tessedik Sámuel Múzeum és Szárazmalom, Városi Könyvtár, Szarvas

Sajnos a 2022-es adatok még 2023 végén sem elérhetőek, így kénytelenek voltunk a 2021-es számokkal dolgozni, ami egyrészt bizonyos szempontból már túl távoli (időközben például a mi könyvtárunk is jelentős változásokon esett át), másrészt az még a koronavírus járvány által jelentősen sújtott esztendő volt. Ezért fontos megjegyezni, hogy bár ez az összehasonlítás lehetséges, de 2023 októberében már nem minden szempontból releváns.

2. Statisztikai adatok, teljesítménymutatók

2.1 Települések össznépessége

A települések lakosságszáma folyamatosan változik, az alföldi városok esetében ez jellemzően csökkenést jelent. Az mindenesetre jól látható, hogy Orosháza valahol a kiválasztott települések átlaglélekszámát képviselte 2021-ben, nagyon hasonló lélekszámmal mint Jászberény és Szentés. A további adatok összehasonlításánál érdemes mindig figyelembe venni a lakosságszámot.

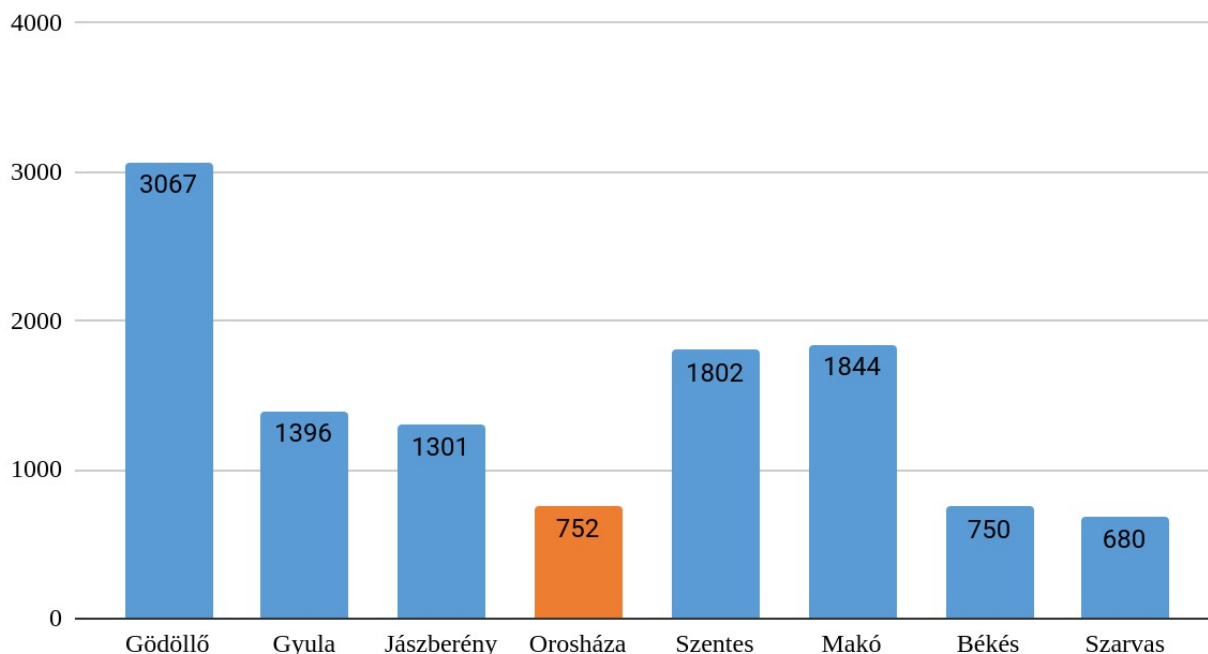

¹ <https://ki.oszk.hu/dokumentumtar/konyvtari-statisztika-harmonizalt-idosoros-adatbazisa>

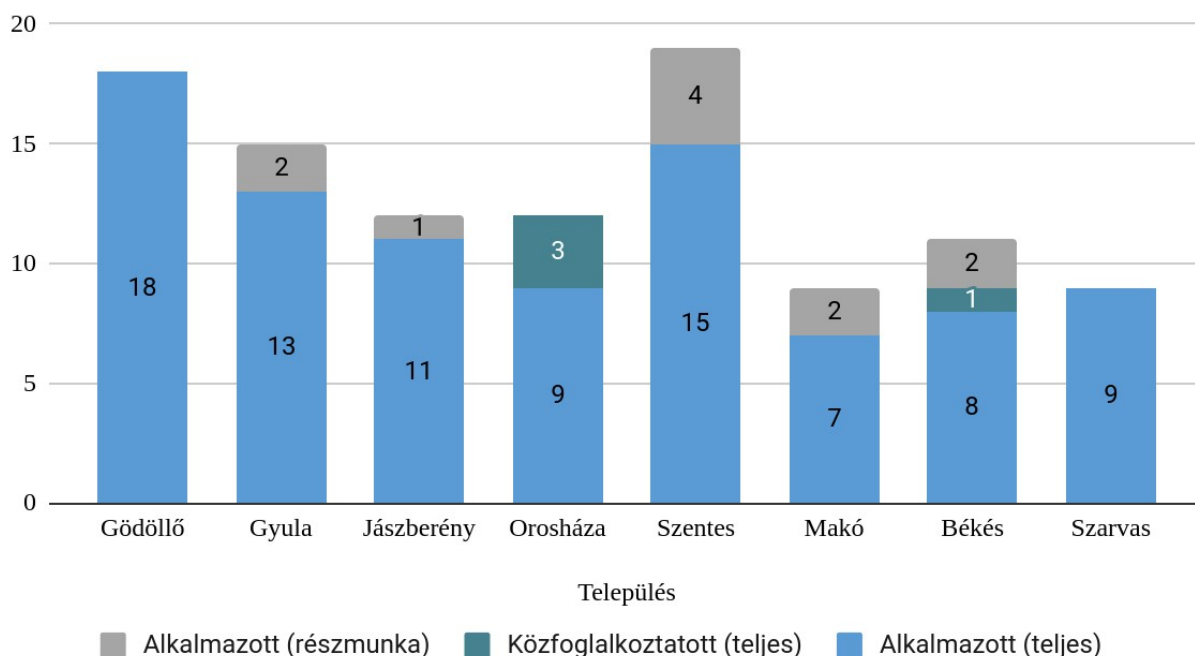
2.2 Összes alapterület (m2)

Ez szintén olyan adatsor, amelyet minden teljesítménymutató összehasonlításakor figyelembe kell venni. Az orosházi alapterület már 2021-ben is az egyik legalacsonyabb volt, ez 2023-ra további 150 m²-rel csökkent. Azt természetesen csak a frissebb adatok ismeretében tudjuk majd megmondani, hogy más könyvtárak esetében is volt-e az alapterület tekintetében változás. Azonban a 2021-es adatokat látva is megdöbbentő a különbség az alapterület ellátottságban. Amíg például Gödöllőn 100 főre 9,65 m² alapterület jut, addig Gyulán 4,88 m², Jászberényben 4,9 m², Szentesen 6,87 m², Makón 8,27 m², Békésen 4,17 m², Szarvason 4,46 m², Orosházán pedig mindössze 2,83 m².

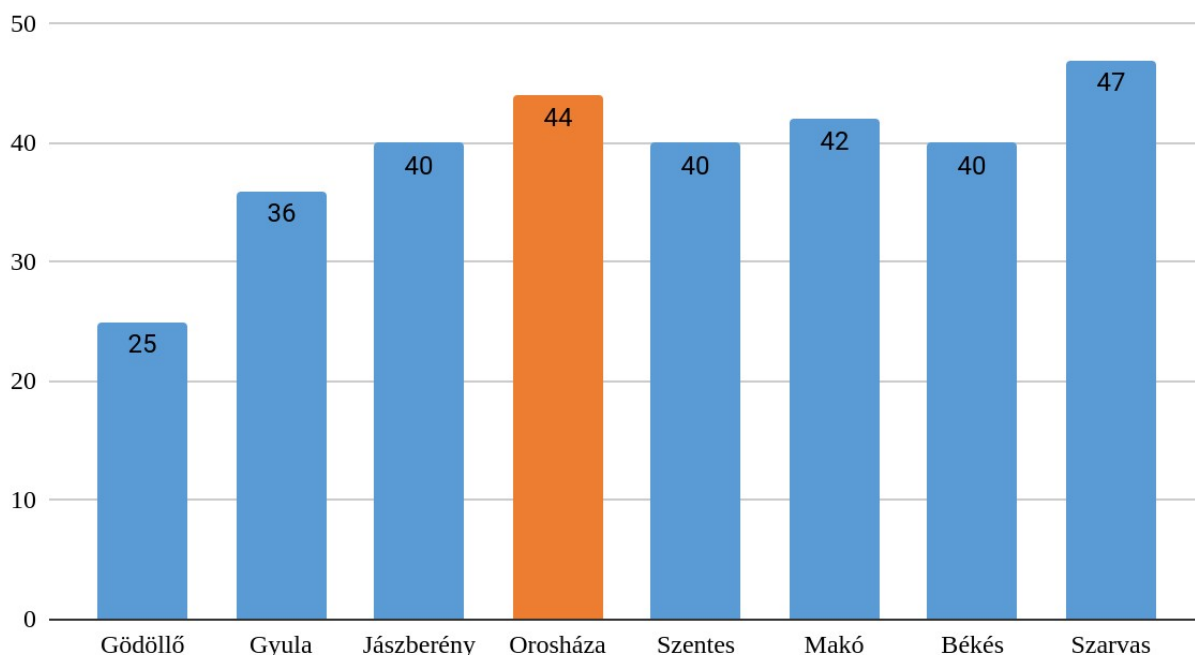
2.3 Alkalmazottak

Az alkalmazottak számában a könyvtári statisztika megkülönböztet teljes és részmunkaidős alkalmazottakat, illetve közfoglalkoztatottakat. Ezek közül a teljes munkaidős alkalmazottakat érdemes figyelembe venni az összehasonlítás során, hiszen a részmunkaidő lehet négy- vagy hatórás is, a közfoglalkoztatottak pedig alapvetően nem végezhetnek szakmai tevékenységet. Ebben a kérdéskörben kiemelkedik Gödöllő és Szentes, igaz, e két könyvtár rendelkezik a legnagyobb alapterülettel is.

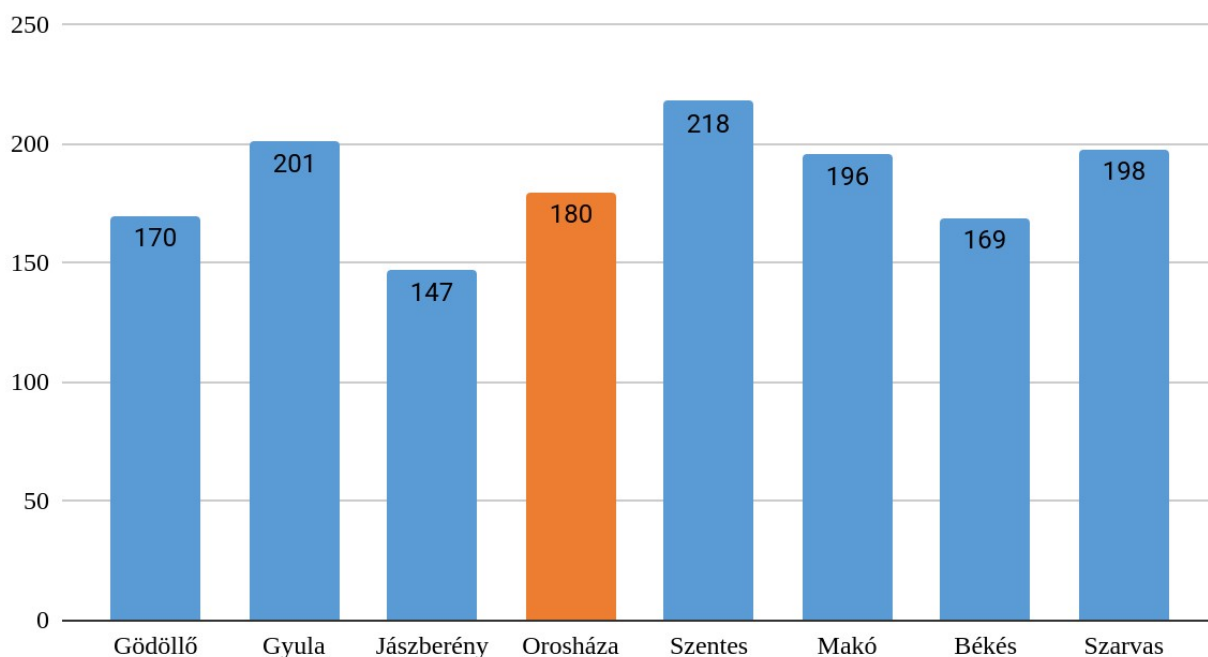
2.4 Nyitvatartási órák száma egy átlagos héten

Rendkívül érdekes, hogy a legkevesebb átlagos nyitvatartási órával éppen a legnagyobb könyvtár, Gödöllő rendelkezik. De mivel olyan évről beszélünk, amikor a koronavírus-járvány a legkülönfélébb módon kényszerítette bezárásra a könyvtárakat, és a hónapokon keresztül tartó teljes bezárásoktól a Könyvtárpontos kölcsönzésen keresztül a csak oltási igazolvánnyal rendelkező olvasókat beengedő könyvtárakig mindenféle gyakorlattal találkozhattunk, ez a nyitvatartási órák különféle értelmezését is jelentheti.

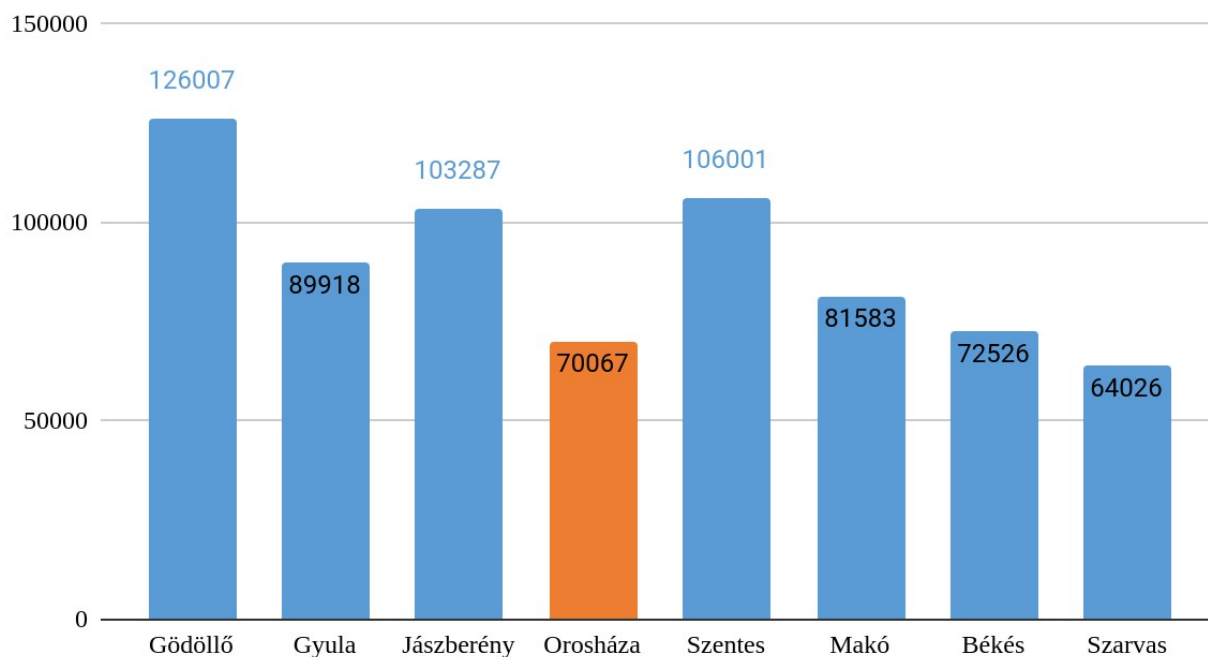
2.5 Nyitvatartási napok összesített száma

Akárcsak az előző kérdésnél, itt is feltételezhető, hogy a különböző könyvtárak különböző módon értelmezték a nyitvatartási napokat. Az orosházi könyvtár esetében csak azokat a napokat számoltuk nyitva tartott napnak, amikor ténylegesen bejöhettek az épületbe a könyvtárhasználók.

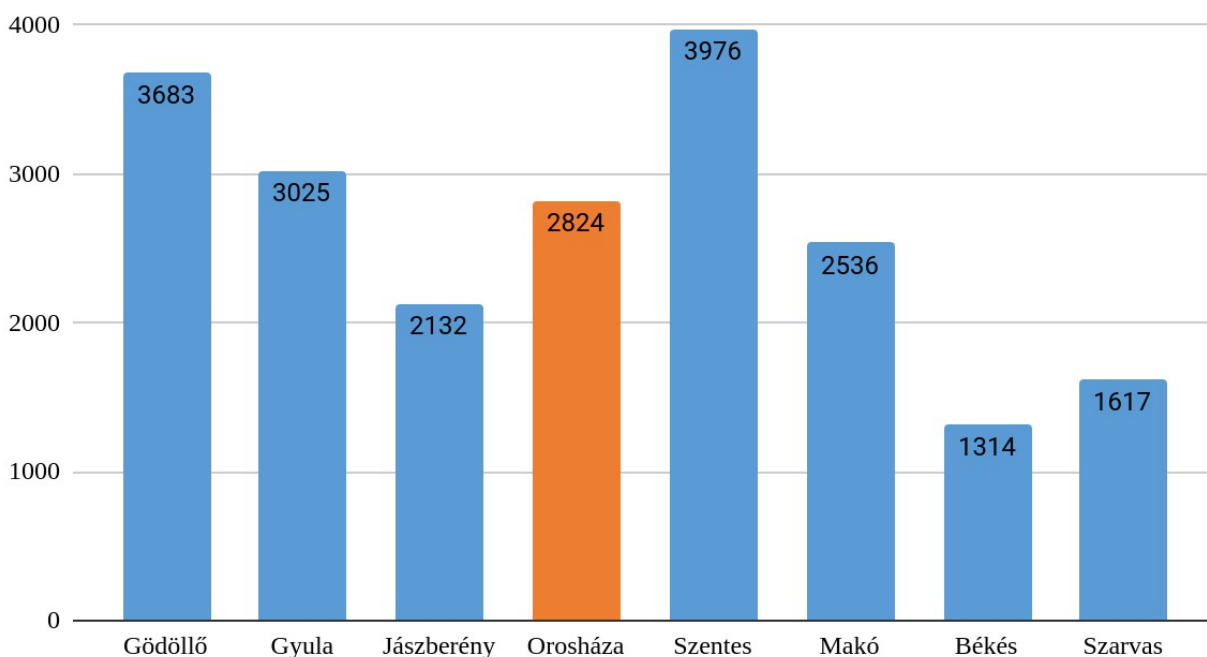
2.6 Tárgyév december 31-ei állomány

Az állomány nagysága értelemszerűen arányban van az alapterület nagyságával: minél kisebb egy könyvtár, annál kevesebb dokumentumot tud tárolni. Más kérdés, hogy vannak könyvtárak – és ilyen az orosházi is – ahol nem is feltétlen szándék, hogy teljesen feltöltsék a polcokat könyvekkel. Az mindenesetre tény, hogy a 2021 óta eltelt időszakban további jelentős mennyiségű könyvet selejteztünk, miután 150 m²-rel kisebb lett az alapterületünk.

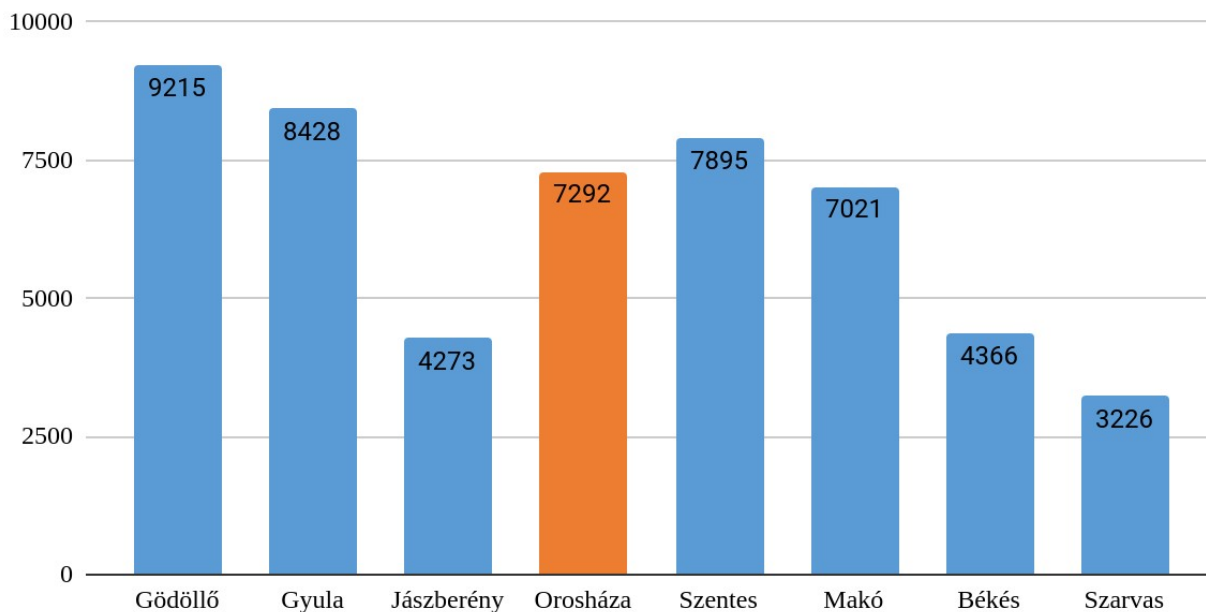
2.7 A tárgyévben állományba vett dokumentumok

Az új dokumentumok tekintetében nagyon jelentős különbségeket lehet felfedezni a lista élén álló Szentes és a sereghajtó Békés között. Orosháza ebben a tekintetben stabil beszerzési kerettel rendelkezik, így jól megtervezhető az éves gyarapodása is.

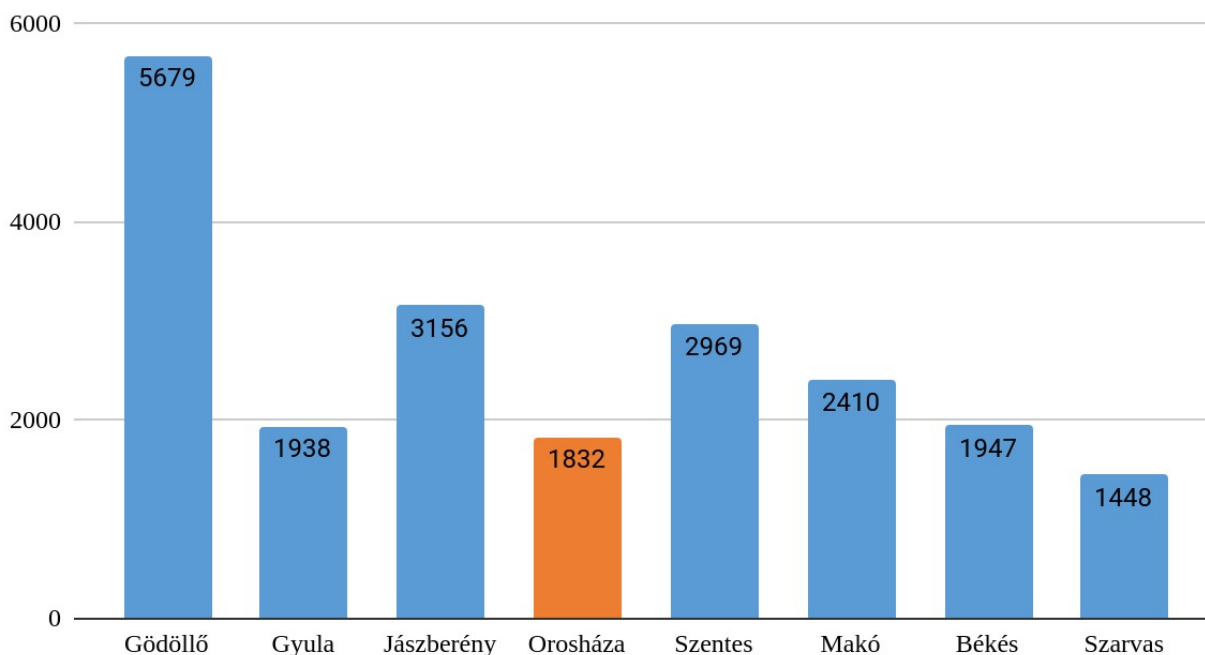
2.8 Állománygyarapításra fordított összeg

Bár ez a grafikon nagyon hasonló az előzőhöz, mégsem ugyanolyan. Ez többek között azért is lehet, mert egyes könyvtárak több, más könyvtárak kevesebb ajándékkönyvet fogadnak be.

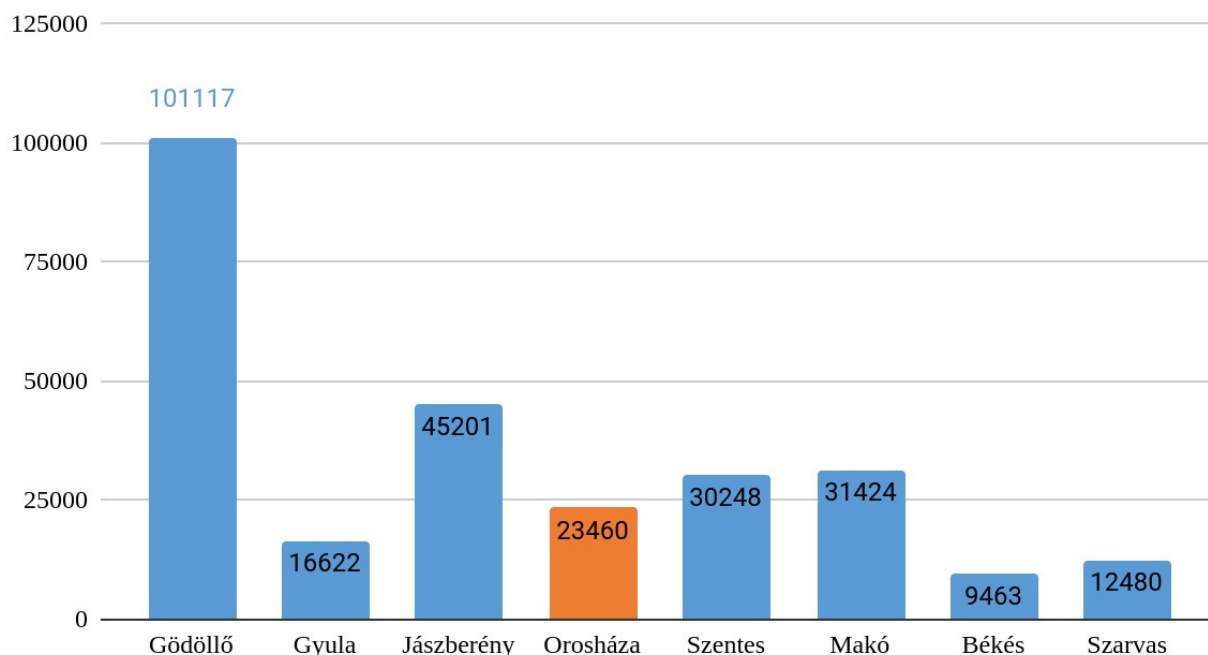
2.9 Beiratkozott tag

A beiratkozott olvasók számánál kiugró a gödöllői fölény, és erre csak részben lehet magyarázat a magasabb lakosságszám. Mivel Orosháza az egyetlen, ahol ingyenes a beiratkozás, még inkább meglepő a beiratkozott olvasók alacsony száma. Egyrészt a több rendezvény, a több új könyv és a nagyobb alapterület automatikusan generálhat nagyobb beiratkozási hajlandóságot. Másrészt az is kérdés, hogy az egyes könyvtárak mennyire tartják fontos (akár presztízs-) kérdésnek, hogy a könyvtárhasználók minél nagyobb arányban legyenek egyben könyvtártagok is. Az orosházi könyvtárban csak azok rendelkeznek érvényes beiratkozással, akik ténylegesen használják a könyvtárat, de az alkalmi látogatók (pl. rendezvények közönsége) nem feltétlenül. Ebben a kategóriában érdemes az egyes könyvtárak eredményeit önmaguk korábbi éveivel összehasonlítani, és abból következtetéseket levonni.

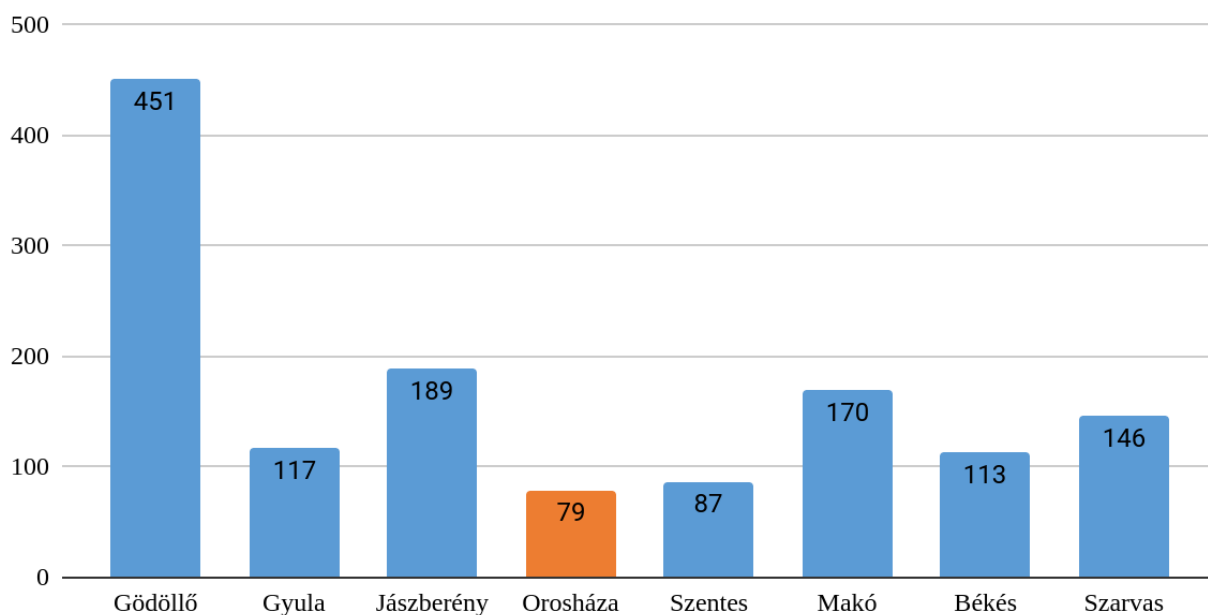
2.10 Kölcsönzött dokumentum

A kölcsönzött dokumentumok száma a könyvtárunk esetében a gépi kölcsönzésekből (könyv, hangoskönyv, zenei CD, DVD) és kis részben a folyóirat-kölcsönzésekből tevődik össze. A járvány időszaka alatt ez a szám Orosházán jelentősen visszaesett, majd újból emelkedni kezdett. A gödöllői érték – bármilyen összehasonlítást is veszünk alapul – rendkívül imponáló.

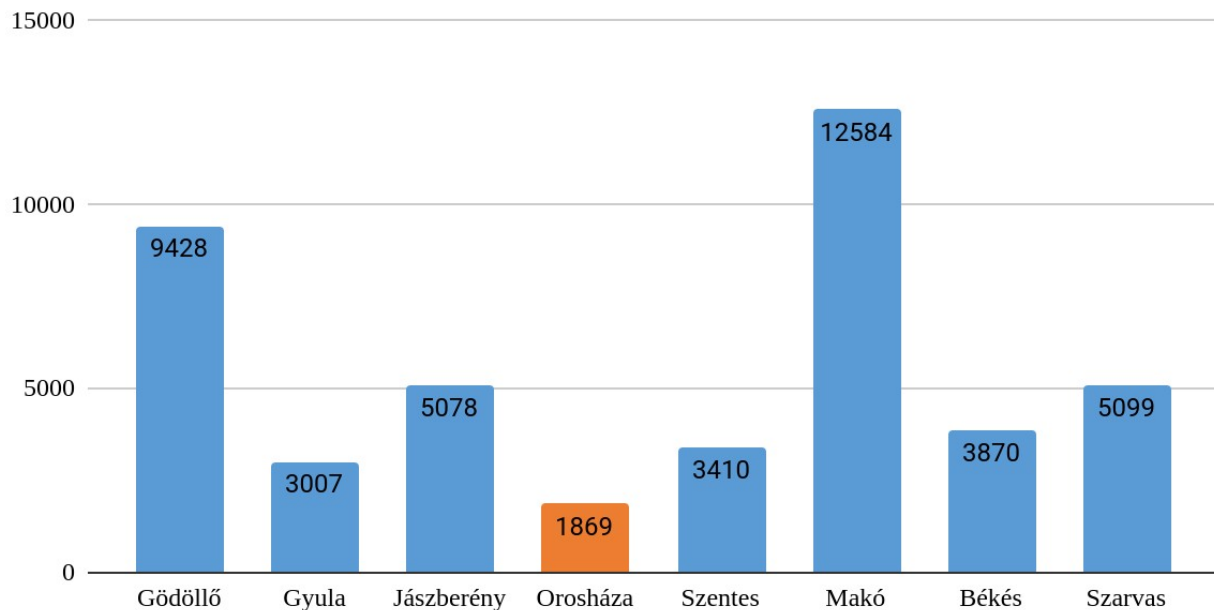
2.11 A könyvtár által szervezett rendezvények: A rendezvények száma összesen

2021-ben az orosházi könyvtárban volt a legkevesebb rendezvény. Mivel közösségi térként is definiáljuk magunkat, nehéz erre magyarázatot találni. Természetesen a járvány rendkívül nagy hatással volt a rendezvények számára, de ez minden magyarországi könyvtárra ugyanúgy igaz.

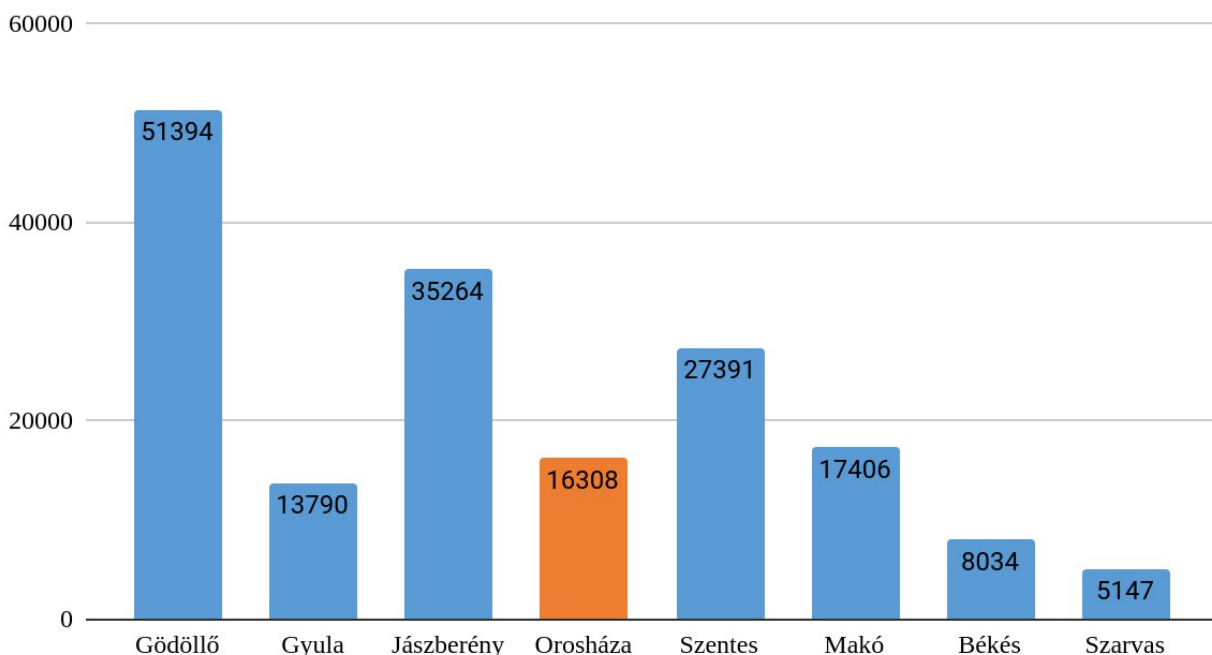
2.12 A könyvtár által szervezett rendezvények: A résztvevők száma összesen

Sajnos itt is az orosházi könyvtár szerepel a sor végén, ráadásul nagyon jelentősen lemaradva a többi könyvtártól. Ugyanakkor a résztvevők számát az előző grafikonnal együtt is érdemes megvizsgálni, hiszen így kiderül az is, hogy míg Gödöllőn 21 fő volt az átlag egy-egy rendezvényen, addig Makón 74 (Orosházán 24).

2.13 Személyes (helybeni) használat összesen

Egészen nyilvánvaló, hogy ezt a kérdést sem ugyanúgy értelmezik a könyvtárak. Amíg mi Orosházán beszámítjuk a könyvtári rendezvények látogatóit is a személyes helybeni használatba, addig például Szarvas biztosan nem, hiszen ott alig van különbség a két érték között. Sajnos a többi könyvtár gyakorlatáról nincs egyértelmű információ, így ennél a kategóriánál is az a legbiztosabb, ha az adott könyvtár saját korábbi eredményeihez viszonyítunk.

3. Összegzés

Összegzésként megállapítható, hogy a benchmarking segíthet objektív képet kapni a könyvtár teljesítményéről, de az adott év (2021.) speciális nehézségei, valamint az egyes könyvtárak eltérő adatfelvételi és adatszolgáltatási gyakorlatai megnehezítik a pontos értelmezést. A benchmarking során 8 könyvtár statisztikai adatai alapján 13 mutatót hasonlítottunk össze. Amellett hogy egyértelműen látszik a gödöllői könyvtár kimagasló teljesítménye, a saját könyvtárunk problémái is világosan megjelennek: jelentős az elmaradásunk az alapterület nagyságában, valamint a beiratkozott könyvtárhasználók és a rendezvények számában. Ezen értékek közül az alapterületet egészen biztosan nem tudjuk jelen körülmények között növelni, de a beiratkozott olvasók és a rendezvények számát igen. Mivel a vizsgált időszak óta lassan két év is eltelt, és a könyvtárban folyamatosan mérjük a könyvtárhasználatot, látjuk a pozitív változásokat, ugyanakkor más könyvtárakhoz a friss adatokat még nem tudjuk hasonlítani.

